ESSAY

IT-TIDDIN TAS-SERDUK

Ta' Paul J. Naudi

"Mwaqqaf fuq saqajh is-serduk qagħad
Għonqu merfugħ, magħluqa għajnejh, stirat,
U jidden biex iħabbar il-jum beda mbagħad."

DIN id-deskrizzjoni ħajja u sabiħa tas-serduk mill-magħruf Chaucer, missier il-letteratura Ingliża, hija żieda oħra fis-sensiela ta' xogħlijiet poetiċi tiegħu li jgħaxxqu u jpaxxu l-widna. Bi ftit daqqiet ta' mgħallem kbir iqegħdilna quddiem għajnejna s-serduk mimli bil-ħajja li allura kollu kburi jaqbeż minn ġol-kwadru u jħabbar lilu nnifsu b'għajta twila u rqiqa li fiha jitfa' saħħtu u ħiltu biex juri li hu sa jkun tromba li tidwi u tqajjem ġo qlubna bosta u bosta ġrajjiet.

Iżda għajnejh huma magħluqa. Qalbu ma taqbiżx mal-ferħ, ma tingħafasx mad-dwejjaq, ma tħennx u ma tinqasamx bħal tal-bnedmin. Hu jħabbar biss il-ġrajjiet bla ma jista' jifhimhom; ma jafx xinhu niket, ma jafx xinhu ferħ, biżżejjed għalih li jiżżattat u jidden sakemm taħfnu u tobormu l-mewt. L-ewwel żerniq ta' dawl mas-sebħ jilma fuq ġawhar ċkejkna u safja ta' nida li jfiġġ minn ġo ward ta' kull lewn u fuq is-siġar għolja taċ-ċipress. L-għasfur ċkejken minsub fuq fergħa jħares madwaru f'ħemda ta' għoġba, saħansitra l-iċken żiffa tieqaf imbeżżgħa li tfixkel lil Venere minsuba f'xifer l-għadira titpaxxa bi sbuħitha.—F'daqqa, jidden, jidden is-serduk u b'għajta twila jikser dik il-ħemda ta' serħ u jimla bil-ħajja dik il-panorama tas-sebħ ftit qabel miksija f'mant ta' skiet liema bħalu. Is-siġar jibdew iċaqalqu l-weraq u l-friegħi bħalkieku lubiena min-nagħsa twila u jxerrdu fl-art madwarhom mitt ġawhra miksura f'elf riflessjoni ta' lwien, l-għasafar jerfgħu rashom ċkejkna u bellusija u jintilfu fl-oħla għana b'radd ta' ħajr lill-Hallieq u t-tiddin tas-serduk jiġġerra u jgħaddi minn qasam għal ieħor, jinfed minn dar għal dar, imelles għerejjex l-iżjed foqra u jidwi f'palazzi kbar u għonja u kull fejn igħaddi jxerred sentimenti ta' hena u ta' niket u jħares lejn id-dmugħ u lejn il-ferħ b'qalb bierda li ma tifhimx u li ma tistax tħoss.

Il-għarus, b'ngħasu mtajjar, minsub, le fuq sodda iżda fuq

ix-xwiek, jistenna s-sebħ ta' dak il-jum sabiħ b'qalb tħabbat bil-ħerqa ta' l-imħabba. Id-dlam tal-lejl jagħfas eqqel fuq ħsibijietu u jressaqhom madwaru bħal dehriet ħajja.—Qniepen idoqqu, 'il-ħin qasir, iżda bla sabar fis-sagristija, it-tnehid ħelu ta' l-orgni, imbagħad il-għarusa, bajda, fil-biża' ta' mħabbitha, daqs il-libsa li tkun ixxidd, tidħol qajl qajl bil-ħlewwa tixteħet fi ħdan il-maqdes, l-id tal-qassis tintrefa' u tinżel biex tbierek dik l-għaqda li Alla biss jorbot, li Alla biss iħoll.—Jidden is-serduku l-għarus jaqbeż minn ġol-firxa bħal vleġġa, iżda s-serduk ma jistax iħoss, ma jistax jifhem xi tfisser l-għajta tiegħu għal dak iż-żagħżugħ mimli mħabba f'dak il-jum hieni u sabiħ. Jidden is-serduk u l-għajta tiegħu tisrek u taħrab u tidwi minn naħa għal oħra, fost it-tħaxwix ta' l-imsaġar u l-gliegel tal-widien, saħansitra fost l-oqsma intertqa u mħarbta tat-taqbid. Niket bla faraġ isaltan kullimkien, irġiel imċewlħa ma' l-art igħumu f'demmhom, irħula u bliet sħaħ mhumiex ħlief irmied u tiġrif, iżda saret il-paċi, ir-rebħa hija tagħna, u t-tiddin tas-serduk ikebbes fil-qlub tal-bnedmin ix-xewqa li jfittxu l-hena u l-paċi ta' djarhom, li jerġgħu lura u jiksu bil-bews ħaddejn uliedhom, li jħaddnu ma' sidirhom 'il marthom, li jinxteħtu fi ħdan ommhom u jitolbuha l-barka.

Saħansitra l-feruti fl-isptarijiet u fuq il-kampijiet tat-taqbid, wara lejla twila mimlija waħx u tbatija jħossu t-tama tikber ġo fihom hekk kif is-serduk iħabbar is-sebħ, il-bidu ta' jum ġdid. Il-morda, sew ġewwa djar għonja u kemm ġo għerejjex fqajra, kollha jistennew bil-ħerqa l-ewwel żerniq tas-sebħ. Bosta forsi għaddew lejla fost uġigħ liema bħalu, fost tbatijiet tal-biża', oħrajn b'sieq waħda fil-qabar, għaddew lejl iħarħru bla nifs, jissieltu mal-mewt biex jaraw il-għodwa. Tarbija, mitlufa f'nieqa ċkejkna, b'nifsha magħfus b'tisfira miksura, tistenna li tara l-wiċċ ħanin ta' ommha. Żagħżugħ milwi bl-uġigħ ta' marda kiefra jitfarraġ kif jisma' s-serduk jidden u rasu tnin fuq ommu xwejħa u mnikkta, ħaddejh jintelqu fuq sidirha u xagħarha lewn il-fidda jitħallat ma' tiegħu u d-dmugħ iġelben, iġelben biex jaħsel żewġ qlub imnikkta. Omm titbissem fost l-uġigħ x'ħin l-ewwel raġġi tas-sebħ jiddu fuq wiċċ it-tarbija li għadha kemm titwieled. Sider kulħadd jimtela' bit-tama u sakemm il-qalb tħabbat bil-ħajja, żgħażagħ u xjuħ, morda u feruti, kulħadd jifraħ meta jisma' s-serduk jidden.

Iżda meta l-ħajja tgħib, meta l-id kiesħa tal-mewt tinżel u taħsad il dawk li tkun tħobb, lil dawk li għixt u bkejt fi ħdanhom,

hemm t-tiddin tas-serduk jidħol bħal xewka bi skoss wara l-ieħor ixoqqlok qalbek, ĭfakkrek fl-imgħoddi. Il-mewġ tan-niket jofrogħ u jitliegħeb mal-mewġ tad-dwejjaq, ilfiqa tilħaq oħra, tingħafas qalbek, tħoss għoqda tielgħa tagħfas, tagħfas fi grieżmek li titfisser bi dmugħ iżda mhux bi kliem. Il-mewt taħsad bla ħniena u minn fejn tgħaddi tħalli baħħ li ma jistax jimtela, tħalli telf li ma jistax jerġa' jinkiseb. Tista' tkun it-telfa ta' omm misruqa wisq kmieni minn ħdan uliedha, jew it-telfa ta' missier li jħalli familja abbandunata fil-għaks u fil-faqar. Tista' tkun mara misruqa minn ħdan żewġha fl-ewwel jiem tal-għaqda hienja tagħhom, jew xbejba maħfuna minn ġod-dirgħajn mimlija ħerqa ta' l-imħabba tal-għarus tagħha. Għal dawk l-imsejkna t-tiddin tas-serduk ma jġibx ħlief ħsebijiet imnikkta ta' dak li għalih għalxejn jixtiequ, għalxejn jitniehdu. Iżda s-serduk jidden b'għajnejh magħluqa, qalbu tħabbat għax għandha tħabbat, imma ma tħossx, u l-imħabba għalih ma tfisser xejn. Huwa bħal dak il-paljaċċu li mistur b'rix li jlellex, igħanni b'qalb maqsuma biex jaqsam lil tagħna u jĭsirqilna l-faraġ bid-dwejjaq tiegħu.

Iżda hemm oħrajn bil-bosta iżjed imsejkna minn dawn, hemm oħrajn li t-tiddin tas-serduk idoqqilhom l-agunija. Minn wara l-grada magħluqa tal-ħabs, l-ikkundannat musfar u ħiemed jistenna biex itellgħuh fuq il-patibolu, l-ispjuni, minn wara bibien imsakkra, imċaħħda minn kull faraġ, jistennew mibluha l-ewwel żerniq tas-sebħ. Eroj innoċenti fil-gwerer ta' l-imgħoddi u tal-lum taħt l-amar li jiġu mneħħija mas-sebħ kollha jĭstennew is-siegħa li minnha ma jstgħux jeħilsu. Min jista' jgħid xinhuma l-aħħar ħsebijiet tagħhom, min jista' jfisser it-tferfir ta' qalb waqt li l-mewt toqrob lejhom bĭl-qajla, wisq iżjed bil-qajla milli huma jixtiequ. Is-serduk jidden u dik l-għajta tinżel fi qlubhom biex tisraqhom mill-aħħar xaqq ta' tama. Eluf ta' bnedmin : ħabsin, qattiela, eroj u martri messithom l-istess xorti. Naraw ilkbĭr Dun Mikiel Xerri, għelm ta' qlubija Maltija, jistabat mejjet f'Misraħ il-Libertà, fi żmien il-ħakma kiefra tal-Franċiżi f'Malta. Tfeġġ quddiem għajnejna, fil-Gwerra l-Kbira, il-qalbiena Edith Cavell, li b'ħajjitha fdiet bosta oħrajn mill-ħakma ħarxa tal-Ġermanja. Fir-Rivoluzzjoni Franċiża l-Gĭljottina telgħet u niżlet bla hedu u x-xafra, tilma fix-xemx ħamra bid-demm, mitluqa b'vendetta bla xaba' dejjem kienet issib l-irjus nobbli ta' nisa u tfal biex jilqgħu d-daqqa tal-mewt. Fil-paġni ta' l-Istorja dejjem nil-

taqgħu ma' bnedmin qegħdin jistennew li ddoqqilhom is-siegħa, jistennew li jidden is-serduk.

U fost dawn il-paġni tal-ħajja li jriegħxu u jisiltu l-qalb, aħna naraw is-serduk jidden fl-ikbar traġedja ta' niket li qatt issemmiet fl-istorja. Il-karfa kienet miġmugħa madwar il-kolonni u l-balavostri ta' bitħa wiesgħa miftuħa beraħ biex tilqa' x-xemx u x-xita. Id-dlamijiet tal-lejl kienu jostru d-dinja f'mant misterjuż ta' niket u dwejjaq fuq ġrajja li għandha tgħaddi, iżda li tibża' tintemm. Ħuġġieġa kienet qiegħda taqbad taħt il-portiku, ilsna ta' nar ifeġġu jitliegħbu ma' dħaħen tqal li fis-swied tagħhom jisbqu l-istess dalma tal-lejl, daqqa jdawlu wċuh mdgħagħda u daqqa jitfgħu dellijiet imriegħda mal-ħitan u mal-kolonnar. Ġemgħa nies mirżuħa bil-kesħa tal-lejl, kienet miġbura maddawra tissaħħan. Hu kien jinsab ġo nofs dik il-karfa, marbut bilktajjen bħal qattiel mill-agħar, imsawwat, imbenġel u mżeblaħ bi kliem l-iżjed faħxi, id-demm nieżel iġelben ma' wiċċ imbiċċer, mitluq waħdu, bla ebda ħabib. Wieħed biss mexa wrajh, iżda huwa wkoll żamm il bogħod minnu fost dik il-ġemgħa madwar ilħuġġieġa "u għamel ta' bir-ruħu li ma jafux." Waħda mill-karfa xlietu bħala dixxiplu ta' Ġesù Nazzarenu. Il-għajnejn kollha, itajru nirien ta' qilla u ta' mibegħda, daru fuq Pietru, l-uċuh kollha, imqarrsa u mdgħadgħa, daru fuq id-dixxiplu ġwejjed ta' Kristu. Il-mara, b'daħka mimlija ħjiena, firxet subgħajha lejn issajjied ta' l-erwieħ. Ġesù wkoll, mimli ħlewwa, dawwar wiċċu flaġellat u mtertaq bid-daqqiet u bħal wieħed li jixtieq xi ħaġa bil-ħerqa, tefa' għajnejh, mirfuda mix-xewk u mtappna biddmugħ u d-dmija fuq dak li f'idejh kien reħa l-merħla tiegħu.

Huwa, mitluq f'idejn il-manigoldi, kellu bżonn ta' ħabib, iżda Pietru ċaħdu u *idden, idden is-serduk.*